

RÍKISLÖGREGLUSTJÓRI

Reykjavík 12. febrúar 2020

GREINARGERÐ RÍKISLÖGREGLUSTJÓRA OG SVÖR VIÐ FYRIRSPURN ÁTAKSHÓPS.

1. Mat á því hvernig Almannavarnadeildin var undirbúin fyrir óveðrið, hvernig unnið var í samræmi við fyrirliggjandi viðbragðsáætlun, hvernig til tókst að framfylgja viðbragðsáætlun, almennt mat á því hvað betur hefði mátt fara og fyrirhugaðar aðgerðir í framhaldi af því.

Að meðaltali verður landið fyrir 10 til 30 markverðum veðuratburðum á ári. Flestir tengjast þeir foksköðum, en síðan allmörgum snjóflóða- og vatnavöxtum, skriðuföllum, vatnavöxtum og hríðarbyljum.¹

Veðurstofan sér um vöktun á veðri og kemur upplýsingum til almannavarna, sem virkjar viðbúnað eftir því sem þurfa þykir. Hættan getur verið alls staðar á landinu. Almennt eru áhættan svipuð, með mikilli truflun á daglegu lífi, oft staðbundin. Nauðsynlegir innviðir fara úr skorðum, rafmagn, fjarskipti, samgöngur og annað, sem almennt heldur samfélaginu gangandi. Mikið álag verður á neyðarþjónustunni þegar óveður ganga yfir. Í miklu óveðri er viðbragðið svipað og allt kapp lagt á að halda samfélaginu gangandi.

Þegar daglega neyðarþjónustan ræður ekki við ástandið og álagið eykst eru aðgerðastjórnir í viðkomandi lögregluumdæmum virkjaðar. Samhæfingarstöðin (SST) í Skógarhlíð sér um að samhæfa aðgerðir á landsvísu.

Ekki er til staðar sérstök viðbragðsáætlun varðandi óveður. Hins vegar er almenn virkjun almannavarnakerfisins alltaf með sama hætti, óháð atburði, með aðgerðastjórn (AST) og vettvangsstjórn (VST) í viðkomandi umdæmi eða umdæmum og Samhæfingarstöðinni í Skógarhlíð.

Af sjö starfsmönnum almannavarnadeildar (AVD) er ávallt einn á bakvakt og styðst hann við „Bakvaktarhandbók“ sem inniheldur helstu upplýsingar til að styðjast við. Bakvaktarmaður metur aðstæður og e.a. leitar álits annara starfsmanna í deildinni. Í þessu tilfalli var fyrirsjáanlegt óveður sem ná mundi um allt land eða a.m.k. stóran hluta þess.

Ákveðið var að vera með lágmarksmönnun í SST og hafa þar starfsmenn frá AVD. Bakvakt Landstjórnar Slysavarnafélagsins Landsbjargar var upplýst um þá ákvörðun og óskað eftir mönnun frá SL. Slíkt mönnun hefur tíðkast undanfarin ár þegar ekki er búist við stórum verkefnum enda flest verkefni óveðurstengd og sinnt af SL og lögreglu.

Ákveðið var að ríkislögreglustjóri lýsti yfir óvissustigi almannavarna og þann 9. desember kl.18:00 var send út svohljóðandi tilkynning:

Ríkislögreglustjóri lýsir yfir óvissustigi á landinu með svohljóðandi tilkynningu: „Óvissustig almannavarna vegna aftakaveðurs. Ríkislögreglustjóri lýsir yfir óvissustigi á landinu þar sem spáð er aftakaveðri. Ákvörðunin er tekin í samráði við alla lögreglustjóra landsins og

¹ Veðurstofan, helstu veðuratburðir 2001-2010

Í samræmi við veðurspá Veðurstofu Íslands. Óvissustigi er lýst yfir þegar grunur vaknar um að eitthvað sé að gerast af náttúru- eða mannavöldum, sem á síðari stigum gæti leitt til þess að heilsu og öryggi fólks, umhverfis eða byggðar sé ógnað. Samráð á milli almannavarna og þeirra stofnana sem málið varðar er aukið. Fylgist með frekari upplýsingum fra almannavörnum, á Facebook <https://www.facebook.com/Almannavarnir/> um veðurspá á www.vedur.is, færð á vegum www.vegagerdin og upplýsingum á textavarpinu, www.textavarp.is“

Samhæfingarstöðin í Skógarhlíð var virkjuð þann 10. desember klukkan 11:00 með tveimur starfsönnum frá AVD auk þess sem fulltrúi SL kom af og til í stöðina. Mönnunin var í samræmi við það að um óvissustig var að ræða.

Þá lýsti ríkislögreglustjóri yfir hættustigi vegna aftakaveðurs fyrir Strandir, Norðurland Vestra og Norðurland eystra kl. 16:01 þann 10. desember sl. Samhliða voru fleiri kallaðir til starfa í SST.

Almannavarnadeild ríkislögreglustjóra birtir ákvörðun um hækkun viðbúnaðarstigs:

„Ákvörðun á hækkun almannavarna yfir á hættustig vegna aftakaveðurs fyrir Strandir, N-vestra og N-eystra

Ríkislögreglustjóri hefur ákveðið í samráði við lögreglustjórana á Vestfjörðum, Norðurlandi vestra og Norðurlandi eystra að hækka viðbúnaðarstig af óvissustigi yfir á hættustig almannavarna vegna óveðurs í samráði við Veðurstofu Íslands. Almannavarnir áttu stöðufund með Veðurstofu Íslands og kom fram að veðrið væri ekki búið að ná hámarki en farið að hafa veruleg áhrif á samfélög þessara lögregluumdæma. Varðandi Vestfirði er aðallega um að ræða Strandir í takt við rauða viðvörun Veðurstofunnar. Búast má við áframhaldandi óveðri og ófærð auk þess sem er stórstreymt er þessa daganna. Við þessar aðstæður hefur myndast ísing á raflinum með tilfallandi rafmagnsleysi.

Skilgreining á hættustigi almannavarna:

Ef hættumat leiðir í ljós að hætta fer vaxandi verður að grípa til tafarlausra ráðstafana til að tryggja sem best öryggi þeirra sem á svæðinu búa/dvelja. Slíkt er gert með því að efla viðbúnað neyðar- og öryggisþjónustunnar á viðkomandi svæði, ásamt því að grípa til fyrirbyggjandi aðgerða s.s. rýmingar, brottflutnings eða lokunar svæða. Einnig eru leiðbeiningar og viðvaranir einkennandi fyrir þetta stig (almannavarnir.is).“

Stöðufundur var haldin í Björgunarmiðstöðinni Skógarhlíð kl.16:15 með fulltrúum frá raforkugeiranum og fjarskiptageiranum. Ákveðið var að virkja samvinnutalhlóp á TETRA þar sem þessir aðilar gátu samhæft störf sín við SST og sín á milli. Á þessum tíma var byrjað að bera á rafmagnstruflunum sem síðar áttu eftir að ágerast eftir því sem leið á nóttina og næsta dag. Í framhaldinu fór að bera á fjarskiptatruflunum þegar rafaafli byrjaði að klárast.

Unnið er að greiningu á viðbrögðum almannavarnakerfisins með það að markmiði að læra af reynslunni. Ljóst er ýmislegt hefði mátt betur fara varðandi heildarsamhæfingu og einnig að umdæmin eru mismunandi öflug þegar kemur að almannavörnum.

Eitt helsta verkefni almannavarna er að tryggja að allir innviðir haldi þegar áföll ganga yfir. Hrun innviða ofan í aðrar hamfarir getur margfaldað áfallið. Gagnvart AVD þá er ljóst að ekki brugðist nógu hratt við þróun aðgerðarinnar. Of fáir starfsmenn voru að störfum í SST miðað við alvarleika og umfang viðfangsefnisins. Það varpar einnig ljósi á þann veikleika sem felst í fámennri deild með víðtæk verkefni. Nauðsynlegt er að styrkja betur við deildina í þeim umfangsmiklu verkefnum sem þeim er ætlað að sinna, bæði í aðgerðum, undirbúning, eftirfylgni og endurreisn.

Upplýsingar um stöðuna voru ekki alltaf ljósar og hefði þurft að virkja SST að fullu til að bregðast við því. Sérstaklega hefði verið mikilvægt að virkja upplýsingateymi stöðvarinnar til að ná utan um

umfangið og koma réttum upplýsingum á framfæri við viðbragðsaðila, almenning, stofnanir, sveitarfélög og fyrirtæki.

Einnig komu í ljós veikleikar sem nauðsynlegt er að skoða frekar svo sem þjálfun viðbragðsaðila, mismunandi sýn aðila á ábyrgð, skortur á yfirsýn, viðbragðsáætlunargerð, hæg viðbrögð, mismunandi mat á viðvörðunum, viðkvæmur búnaður og ekki alls staðar starfandi aðgerðastjórnir.

Víðtækt vanmat á aðstæðunum sem sköpuðust urðu til þess að viðbrögðin voru ekki fullnægjandi. Allt eru þetta atriði sem þarf að yfirfara og ríkislögreglustjóri hefur þegar hafið rýni á eigin aðgerðum og almannavarnakerfisins í heild með tilliti til endurskipulagningar og nýrri forgangsröðun verkefna í forgrunni.

Hins vegar er lögð áhersla á mikilvægasta verkefnið er að efla heildarskipulag almannavarna um allt land og eru tillögur þar að lútandi undir fjórða tölulið í þessari greinargerð. Greinargerð ríkislögreglustjóra um almannavarnaskipulagið í óveðrinu er í vinnslu auk þess sem rannsóknarnefnd almannavarna rannsakar nú aðgerðina.

Þá hefur ríkislögreglustjóri ritað bréf til dómsmálaráðherra með tillögum um brýnar úrbætur sem miða að því að efla almannavarnastarfið.

Leggja verður áherslu á að viðbragðshluti almannavarnakerfisins er aðeins hluti af almannavörnum. Könnun áfallaþols, áhættumatsgerð og framkvæmd nauðsynlegra mótvægisáðgerða er liður í því að fyrirbyggja áföll og lágmarka skaða. Hvað varðar raforku- og fjarskiptakerfi landsins eru það ráðstafanir sem ætlað er m.a. að tryggja órofna virkni samfélagsins og þar með viðbragðsþjónustunnar.

2. Leggja mat á tiltækt varaafli í landinu og stýringu þess við aðstæður eins og sköpuðust. Tillögur til úrbóta.

Brýnt er að fram fari heildarúttekt á varaafflsmálum. Bæði hvað varðar raforkufyrirtæki en einnig hver staðan er hjá fjarskiptafyrirtækjum og neyðar- og viðbragðsaðilum.

Margt hefur verið gert undanfarin 20 ár í að auka afhendingaröryggi raforku víða um land. Gera þarf heilstætt hættumar fyrir flutnings- og framleiðslukerfin ásamt greiningu á hugsanlegu mótvægisáðgerðum. Nú þegar er búið er að setja mörg hundruð kílómetra af raflínum í jörðu til að minnka líkur á truflunum. Þeirri vinnu þarf að halda áfram auk annarra mótvægisáðgerða svo sem að byggja yfir mikilvæg spennivirki.

Mikilvægir innviðir samfélagsins eru háðir raforku og fjarskiptum. Sama gildir um samfélagsið í heild. Stjórnvöld þurfa að tryggja raforkuöryggi og hafa viðbúnað til að bregðast við áföllum. Tryggja þarf viðbúnað til þess að mæta bilunum, ýmist með mögulegum varaleiðum eða sérstökum varaafllstöðvum. Þá þurfa fjarskiptafyrirtæki að hafa viðbúnað í formi varaafllstöðva svo tryggja megi órofna virkni fjarskipta. Mikilvægar stofnanir svo sem heilbrigðisstofnanir, lögreglustöðvar o.fl. þurfa að hafa varaafllstöðvar.

Af 36 lögreglustöðvum í landinu eru eingöngu átta þeirra með eigið varaafll. Í óveðrinu í desember kom veikleiki þessa bersýnilega í ljós. Ekki var hægt að nota síma eða fjarskiptasamband frá lögreglustöðvum og ekki hægt að hlaða handstöðvar heldur. Sama má segja um önnur mikilvæg húsnæði viðbragðsaðila. Heilbrigðisstofnanir voru án rafmangs til lengri og skemmri tíma. Hjá björgunarsveitum eru aðstæður mismunandi og töluvert margar bækistöðvar þeirra án varaaflls. Allt leiðir þetta til veikleika sem er tiltölulega einfalt er að bregðast við.

Lagt er til að í samvinnu við Fasteignir ríkisins, sem eiga flestar lögreglustöðvar og húsnæði heilbrigðisþjónustunnar, verði ráðist í átaksverkefni til úrbóta. Horft verði til þess að upp verði komið ásættanlegt varaafli á þessum stofnunum fyrir árslok 2023. Kostnaður vegna lögreglustöðvanna er áætlaður 400.000.000 en forgangsröðun þess ræðst m.a. á öðrum aðgerðum til að auka afhendingaröryggi raforku.

3. Mat á samspili kerfa við aðstæður sem þessar, t.d. hversu háð fjarskiptakerfi eru raforkukerfum.

Truflanir á raforku geta verið vegna tæknibilana, náttúruhamfara, mannglegra mistaka og váverka af mannavöldum. Truflun eða rof til lengri tíma getur haft mjög mikil áhrif á samfélagið, bæði bein og óbein, vegna keðjuvekana sem raforkurof hefur á önnur kerfi, svo sem fjármála- og verslunarkerfi, stjórnsýslu, fjarskipti (net- og símakerfi), samgöngukerfi þar með taldar flug- og skipasamgöngur, með truflun á aðföngum, bensín- og olíustöðvar, vatnsveitur, fráveitur og samfélagsöryggi.

Rafveitur og raforkufyrirtæki skilgreina hættuna og neyðarsamstarf raforkukerfisins (NSR) er samvinnuvettvangur vinnslufyrirtækja, flutningsfyrirtækis, dreifiveitna, stórnotenda og opinberra aðila vegna vár sem steðjar að vinnslu, flutningi eða dreifingu raforku, þar sem áhættan er metin. Fulltrúi ríkislögreglustjóra í NSR er frá almannavarnadeild. Einnig eru nokkrir stórnotendur með neyðarstjórnir þar sem formlega er tekið á áhættunni og getumat skilgreint.

Truflanir á fjarskiptum geta verið vegna tæknibilana, náttúruhamfara, mannglegra mistaka og váverka af mannavöldum. Sambandsleysi, netógnir og fjarskiptarof innanlands og til útlanda hefur áhrif á viðskipti, öryggi, samgöngur og þjónustu. Samfélög eru sífellt háðari stafrænum kerfum og netárásir geta skapað óstöðugleika í samfélaginu (gagnaleki og spilling) og truflanir á kerfunum sjálfum. Netógnir geta verið vegna tæknibilana, mannglegra mistaka eða váverka af mannavöldum.

Stafrænu kerfin eru innbyrðis háð hvert öðru og því geta netárásir haft víðtæk áhrif. Unnið er eftir stefnu ríkisins um net- og upplýsingaöryggi (2015-2026)² við að skilgreina hættuna, auka áfallaþol og meta áhættuna. Hægt er að virkja sérstaka viðbragðsáætlun ríkislögreglustjóra og CERTÍS vegna ógna sem snúa að netöryggi.

Eftir því sem samfélagið verður flóknara og tæknivæddara steðja fjölbreyttari hættur að almenningi og ógna samfélagsöryggi. Fjöldi atburða getur orðið til þess að ógna þessum stöðugleika. Vegna þess hve mikið kerfi mikilvægra innviða eru samtengd, samofin og innbyrðis háð hefur viðkvæmni þeirra aukist og áfallaþol samfélagsins minnkað. Bilun í einu kerfi getur valdið stigvaxandi og keðjuverkandi áhrifum ef það hættir að virka.

² Net- og upplýsingaöryggi. Stefna 2015 – 2016. Aðgerðir 2015 – 2018 – Starfshópur um stefnumótun í net- og upplýsingaöryggi, Innanríkisráðuneytið 2015, sótt á vef Stjórnarráðs Íslands https://www.stjornarradid.is/media/innanrikisraduneyti-media/media/frettir-2015/Netoryggisstefna_2015_april.pdf

Myndin að neðan sýnir innbirgðis tengsl atburða.

Truflanir og hugsanlegar innbyrðis tengingar atburða	Náttúruvá/meiriháttar stórslysi/umhverfisógn	Raforku-truflanir	Fjárskiptatruflanir	Samgöngurof eða alvarlegar truflanir	Truflanir í veitu-stofnunum	Röskun á heilsu og velferð íbúa	Röskun á aðföngum og fæðuframböði	Truflanir í greiðslu-miðlun og fjármála-starfi	Hryðjuverk og glæpastarfsemi sem getur haft áhrif á samfélagið
Raforkurof og meiriháttar truflun á flutningi og dreifingu á raforku	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Truflun á fjarskiptum, netöryggi og upplýsingakerfum	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Truflun á útvarps og sjónvarps-kerfum/útsendingu á landsvísi	X	X	X						X
Alvarlegar samgöngutruflanir	X	X		X	X	X	X		X
Truflun eða rof á innflutningi	X			X		X		X	X
Skortur á olíu/bensíni	X			X			X		X
Eldgos, sprengigos – öskufall	X	X	X	X	X	X	X		
Flugslys, hópslys á sjó eða landi	X			X					X
Slys með SEG efni (CBRNE)	X								X
Meiriháttar mengunarslys	X					X	X		
Hryðjuverka-ógnun eða árás		X	X		X	X		X	X
Íslendingar erlendis lenda í árás eða stórslysi	X					X			X

Byggt á greiningu í Security Strategy for Society (2010)

4. Tillögur um aðgerðir til að efla viðbúnað og viðbragð, svo sem mannafla, tækjakost, stjórnun aðgerða, samskipti og upplýsingagjöf. Var nægilegur mannafla til staðar, á þeim stöðum þar sem tæki og innviðir brugðust, og meta hvort tækjakostur hafi verið fullnægjandi og aðgengilegur.

Eins og komið hefur fram eru viðbragðsaðilar háðir fjarskiptum til að koma lífsnauðsynlegum upplýsingum og aðstoðarbeiðnum til eigin liðaafila og annarra viðbragðsaðila. Þrátt fyrir að TETRA kerfið hafi að langmestu leyti verið virkt á meðan á aðgerðum stóð eru aðilar háðir rafmagni fyrir tækjabúnað í húsum og til að hlaða handstöðvar

Mikilvægir innviðir samfélagsins eru sífellt meira samtengdir og háðir virkni hvers annars. Niðurstöður áhættuskoðunar 2011³ sýndu að margar ógnir við innviði og annars konar öryggi eru óháðar svæðum og landshlutum. Rof á starfsemi á einum stað getur haft áhrif á öllu landinu.

³ <https://www.almannavarnir.is/utgefing-efni/ahaettuskodun-almannavarna-helstu-nidurstodur-2011/>

Nýlegir atburðir hafa undirstrikað ákvæðna veikleika hvað varðar raforku- og fjarskiptakerfi landsins sem eru ógn við líf og heilsu fólks og geta haft áhrif á getu neyðar- og viðbragðsaðila. Rekstraraðilar mikilvægra innviða hafa margir hverjir framkvæmt veikleikagreiningar og kannað áfallapol á því sviði sem þeir bera ábyrgð á. Má þar sem dæmi nefna raforku- og fjarskiptafyrirtæki. Hins vegar er mikilvægt að fram fari heildstæð könnun á veikleikum og áfallapoli mikilvægra innviða samfélagsins.

Sérstaklega þarf að huga að því hvernig tryggja má öryggi á þeim sviðum sem eru mjög háð fjarskiptum og rafmagni. Mikilvægt er að greina þessi kerfi nánar, innbyrðis tengsl þeirra og varnir ásamt margþættri keðjuverkun, sem getur bæði aukið áhættu til langs tíma og orsakað nýja áhættu.

Mikilvægt er að huga að þekkingu þeirra sem ábyrgð bera á undirbúningi almannavarnakerfisins og ekki síður á framkvæmdum aðgerða í almannavarnaáðgerðum. Því er lagt til að stórefla starfsemi á þessu sviði. Gerð er tillaga um að til almannavarnadeildar ríkislögreglustjóra verði ráðnir sérfræðingar sem starfi sem landshlutafulltrúar sem búi og starfi úti í umdæmunum. Þrír verði með aðsetur á Norðurlandi og einn í hverjum hinna lögregluembættanna. Verkefni þeirra væri fræðsla og þjálfun ásamt því að leiða gerð viðbragðsáætlana og framkvæmd æfinga.

Viðkomandi hefðu þjálfun í stjórnstöðvarvinnu og hlutverk þeirra væri að tengja saman viðbragðsaðila hver í sínu umdæmi. Verkefni þeirra væri jafnframt að fara á milli landshluta til aðstoðar í umfangsmiklum staðbundnum áðgerðum.

Landshlutafulltrúarnir hefðu vinnuáætlun hjá lögreglustjórum hvers umdæmis. Slíkt skipulag með staðsetningu sérfræðinga í umdæmum yrði mikill styrkur fyrir almannavarnakerfið. Fyrirkomulagið gæfi líka tækifæri á að byggja upp sérþekkingu á ákveðnum þáttum vár t.d. mætti tengja starf sérfræðings á Ísafirði við Snjóflóðasetur Veðurstofunnar og þar væri miðstöð viðbragðsáætlana almannavarna er snúa að viðbrögðum við snjóflóðum, á Suðurlandi vegna eldgosa og jarðskjálfta, á Norðurlandi vegna óveðurs, í Vestmannaeyjum vegna stórálfa tengdum skemmtiferðaskipum og ferjum, á Suðurnesjum vegna flugslysa, á Vesturlandi vegna hópslysa og á Austurlandi vegna flóða. Á skrifstofu almannavarnadeildarinnar í Reykjavík væri sérfræðingur sem ábyrgð bæri á samvinnu við viðbragðsaðila á höfuðborgarsvæðinu og hefði að auki sérfræðiþekkingu á sviði heilbrigðismála.

Landshlutafulltrúar, staðsetning og árlegur kostnaður:

Akureyri/ Húsavík	2	36.000.000
Sauðárkrókur	1	18.000.000
Eskifjörður	1	18.000.000
Hvolsvöllur	1	18.000.000
Vestmannaeyjar	1	18.000.000
Suðurnes	1	18.000.000
Akranes	1	18.000.000
Ísafjörður	1	18.000.000
Reykjavík	1	18.000.000
Samtals	10	180.000.000

Auk framangreindra landshlutafulltrúa er brýn þörf á að styrkja miðlæga skrifstofu almannavarnadeildarinnar með þrem sérfræðingum, á sviði áhættugreininga, upplýsingamiðlunar og verkefnastjórnunar:

Reykjavík- áhættugreiningar	1	18.000.000
Reykjavík- upplýsingamiðlun	1	18.000.000
Reykjavík – verkefnastjórnun	1	18.000.000
Samtals	3	54.000.000

5. Tillögur um aðgerðir sem styrkja innviði í byggðakjörnum og hinum dreifðu byggðum til langs tíma, svo sem fjárfestingar. Ábendingar um einstakar aðgerðir og umbótaverkefni, kostnaðarmetin eins og unnt er, sem nauðsynlegt er að ráðast í svo grunninnviðir séu betur í stakk búinir til að mæta slíku áhlaupi næst og samfélagslegt tjón þannig lágmarkað.

Alls kyns kerfi mynda net innviða, sem erfitt er að komast af án í nútíma samfélagi. Raforka, fjarskipti, netöryggi, samgöngur, stíflur og virkjanir, hitaveitur, vatnsveitur, matvælaöryggi, öryggi og vernd. Samfélög byggja mörg hver tilveru sína á því að þessi mikilvægu kerfi virki vel. Hætti þessi kerfi að virka getur það ógnað lífi og heilsu íbúa og þeim félagslegu, efnahagslegu og umhverfislegu þáttum sem tryggja öryggi og heill þjóðfélagsins.

Mörg kerfi eru samofin og innbyrðis háð, og geta valdið stigvaxandi og keðjuverkandi áhrifum þegar þau hætta að virka og því mikilvægt að greina hvað getur ógnar þeim og hver áhættan er vegna áhrifa sem truflun hefur á samfélagið og öryggi þess.

Almannavarnir hafa á síðustu árum lagt ríka áherslu á áhættuminnkandi aðgerðir vegna náttúruvár, umhverfi, heilsu og innviða með áherslu á vöktun, viðbúnað og viðbragð. Þegar hættur hafa verið skilgreindar og metnar eru leiðir skoðaðar til að draga úr, milda eða koma í veg fyrir að þær valdi tjóni. Með mótvægisáðgerðum er áhersla lögð á að koma í veg fyrir að nýjar áhættur myndist og að dregið er úr áhættum sem fyrir eru.

Viðnámsþróttur og áfallapol íbúa, neyðarstjórnunar og annarra grunnkerfa, stofnana og samfélaga gengur út á að styrkja og efla aðgerðir, sem gerir þá betur í stakk búna til að takast á við atburð eða ástand, sem mögulega getur valdið tjóni og tryggja öryggi.

Þær aðstæður sem sköpuðust með langvarandi rafmagnsleysi kalla á skjótar aðgerðir sem miða að því að styrkja dreifikerfi raforku- og fjarskiptakerfa. Þær kröfur sem gerðar eru til rekstraraðila mikilvægra innviða samfélagsins hafa helst tekið mið af viðskiptakröfum. Skýrar lagakröfur á grundvelli þess að reksturinn sé hluti af öryggi ríkisins skortir.

Líkt og kemur fram í tillögum hér að framan er mikilvægt að styrkja bæði raforkuöryggi sem og getuna til að bregðast við hamförum líkt og í desember sl. um land allt. Samráð, samstarf og samhæfing er lykillinn að lausninni. Mikilvægt hlutverk ríkislögreglustjóra í því er áherslumál en samt með þeirri nauðsynlegu útfærslu að starfsmönnum verði komið fyrir á lykilstöðum um landið. Staðarþekking, nálægð við mismunandi aðstæður og samstarfsaðila almannavarna getur verið grunnurinn að framþróun og eflingu um allt land.

6. Ábendingar um hvernig gengið hefur að koma mikilvægum framkvæmdum í gegnum leyfisveitingarferli og stjórnarsýslu undanfarin ár, nefna t.d. raunveruleg dæmi og tímalínur. Tillögur um aðgerðir sem miða að því að stuðla að skilvirku regluverki og stjórnarsýslu ríkis og sveitarfélaga varðandi framkvæmdir í flutnings- og dreifikerfi raforku.

7. Aðrar aðgerðir sem skipta máli varðandi eflingu innviða og öryggi íbúa landsins.

Samkvæmt 1. mgr. 15. gr. laga um almannavarnir nr. 82/2008 er það hlutverk einstakra ráðuneyta og undirstofnana þeirra, í samvinnu við ríkislögreglustjóra, að kanna áfallapol þess hluta íslensks samfélags sem fellur undir starfssvið þeirra. Þá skulu einstök ráðuneyti og stofnanir á þeirra vegum, í samvinnu við ríkislögreglustjóra og í samræmi við lög sem um starfssviðið gilda, skipuleggja fyrirhuguð viðbrögð og aðgerðir samkvæmt viðbragðsáætlun.

Brýnt er að hafin verði vinna við að leggja mat á áfallaþol íslenskt samfélags þar sem veikleikar mikilvægra innviða geta verið sjálfstæð ógn. Er það ekki síst í ljósi þess að viðkvæmni samfélagsins eykst stöðugt með aukinni samtengingu samfélagsins á tæknisviði. Bregðist einn þátt í starfsemi mikilvægra innviða getur það leitt til verulegrar röskunar á starfsemi annars.

Tillögur í lið 4 um eflingu almannavarnakerfisins um allt land myndu nýtast við að styðja og samræma verkefni ráðuneyta og undirstofnana þeirra sem og einkaaðila við mat á áfallaþoli samfélagsins.

Mikilvægum innviðum samfélagsins er skipt í átta flokka. Þeir eru:

- Fjarskipti, net- og upplýsingakerfi.
- Orkukerfi.
- Heilbrigðisþjónusta.
- Matvæla- fæðu- og neysluvatnskerfi.
- Viðbúnaðar og neyðarþjónusta.
- Samgöngukerfi.
- Æðsta stjórn ríkisins.
- Fjarmálakerfi.

Eins og áður hefur komið fram miðast lagalegar skyldur rekstraraðila mikilvægra innviða oft við viðskiptalegar forsendur. Lítt hefur verið horft til þess að um ómissandi innviði er að ræða. Ef starfssemi þeirra raskast getur það haft mjög alvarlegar afleiðingar fyrir allt samfélagið og líf og heilsu fólks.

Við mat á mikilvægi innviða fyrir órofin rekstur samfélagsins þarf að leggja til grundvallar flokkun eftir mikilvægi sem felst í mati á því hversu ómissandi viðkomandi innviður er fyrir órofna virkni þess. Þannig verði greint á milli mikilvægra innviða og ómissandi innviða eftir því hvort þoli tímabundna stöðvun svo sem með eftirfarandi flokkun:

- MJÖG NAUÐSYNLEGT
- NAUÐSYNLEGT
- MIKILVÆGT

Lagalegar skyldur rekstraraðila ómissandi innviða verði skýrar og afdráttalausar.